

Συναισθηματική Τοπογραφία

Δημήτρης Πικιώνης, 1935

Περπατώντας επάνω σε τούτη τη γη, η καρδιά μας χαιρείται με την πρώτη χαρά του νηπίου την κίνησή μας μέσα στο χώρο της πλάσης, την αλληλοδιάδοχη τούτη καταστροφή κι αποκατάσταση της ισορροπίας που είναι η περπατησιά.[\(1\)](#)

Χαιρείται το προχώρημα του κορμιού επάνω απ' την ανάγλυφη τούτη ταινία που είναι το έδαφος. Και το πνεύμα μας ευφραίνεται από τους άπειρους συνδυασμούς των τριών διαστάσεων του Χώρου, που μας συντυχαίνουν και αλλάζουν στο κάθε μας βήμα ένα γύρω μας, και που το πέρασμα ακόμα ενός συννέφου, ψηλά εις τον ουρανό είναι ικανό να τους μεταβάλλει.

Προσπερνούμε δίπλα σε τούτο το βράχο, τον κορμό του δέντρου ή κάτω από τούτο το θύσανο της φυλλωσιάς του.

Ανεβαίνουμε, κατεβαίνουμε μαζί με το έδαφος, επάνω εις τα κυρτώματά του, τους γηλόφους, τα όρη ή βαθιά μέσα στις κοιλάδες.

Χαιρόμαστε την επίπεδη έκταση της πεδιάδος, μετρούμε τη γη με τον κόπο του κορμιού μας.

Το έρημο τούτο μονοπάτι είναι απείρως ανώτερο από τις λεωφόρους των μεγαλουπόλεων. Γιατί με την κάθε πτυχή του, με τις καμπές του, τις άπειρες εναλλαγές της προοπτικής του χώρου που παρουσιάζει, μας μαθαίνει τη θεία υπόσταση της ατομικότητας της υποταγμένης εις την αρμονία του Όλου.

Μελετούμε το πνεύμα που αναδίνεται απ' τους τόπους.[\(2\)](#)

Εδώ το έδαφος είναι σκληρό, πετρώδες, απότομο· το χώμα ξερό. Εκεί η γη είναι επίπεδη. Νερό αναβλύζει ανάμεσα από βρύα.

Εδώ οι πνοές, το ύψος και η σύσταση του εδάφους μας αναγγέλουν τη γειτνίαση της Θάλασσας.

Εκεί θάλλει πλούσια χλωρίδα, η ακρότατη τούτη τελείωση της πλαστικής διαμόρφωσης του εδάφους, που ξέρει να εναρμονίζει το έντυμά της με το ρυθμό των εποχών.

Εδώ οι φυσικές δυνάμεις, η γεωμετρία της γης, η ποιότητα του φωτός και του αιθέρα, προσδιορίζουν τούτο τον τόπο για κοιτίδα πολιτισμού.

Εκεί μυστηριώδεις αναθυμιάσεις αναδίνονται, θαρρείς, από τη γη ... Ο γκρεμνός αυτός σου προκαλεί δέος. Το σπήλαιο τούτο είναι κατοικία μυστηριωδών πνευμάτων, υπερφυσικών δυνάμεων. Είναι οι σεβάσμιοι πανάρχαιοι τόποι λατρείας ... Εμπρός εις την αρχέγονη εικόνα της Γης οπού κρατούνε, η ψυχή δέχεται ένα μυστικό τίναγμα, όπως οι ραβδοσκόποι στην αόρατη παρουσία του υπόγειουνάματος ...

Το φως έπλασε τούτο τον Κόσμο. Το φως τον συντηρεί και τον γονιμοποιεί.

Αυτό μας το φανερώνει στα υλικά μας μάτια, για να φωτίσει το φως της ψυχής μας ...

Επάνω από την ακίνητη (3) τούτη γεωμετρία της γης, είναι το αεικίνητο Κράτος του Αιθέρος και του Φωτός.(4)

Γυρνάει το άστρο της Ζωής, έρχεται, φεύγει και γίνεται ημέρα και νύχτα.

Πλησιάζει τη γη, μακραίνει και γίνεται καύμα ή ψύχος, όμβρος ή ξηρασία, αιθρία ή ζόφος, νεφέλη, βροχή ή άνεμος.

Και η ανθρώπινη ψυχή χαίρεται την κινούμενη τούτη γεωμετρία του αιθέρος και του φωτός, που είναι οι εποχές.

Το Φως την ευφραίνει, ο άπειρος κόσμος των Μορφών και του Χρώματος.

Μελετάει το πνεύμα των Ωρών, την απόκλιση των ακτίνων, το μήκος της σκιάς. Την κράση των όμβρων και της ξηρασίας, του καύματος και του ψύχους.(5) τους σχηματισμούς των νεφών.

Μα περισσότερο απ' όλα μ' αρέσει να βλέπω σήμερα, κατ' απ' το φως τούτο της χειμωνιάτικης ευδείας, το θέαμα του εδάφους. Πετρώματα που θεϊκές δυνάμεις τα έπλασαν, βράχοι, συντρίμμια βράχων και πέτρες, η απειράριθμη όπως τ' άστρα σκόνη του γόνιμου χώματος ...

Σκύβω και πιάνω ένα λιθάρι. Το χαϊδεύω με το βλέμμα, με το χέρι. Είναι ένας ασβεστόλιθος γκριζος. Η φωτιά εμόρφωσε το θεϊκό σχήμα του, τα ύδατα τον διέπλασαν, του εχάρισαν το λεπτό τούτο ρούχο της αργίλου, αλλού άσπρο, αλλού ερυθροκίτρινο του σιδήρου.

Τον στριφογυρίζω μέσα στα χέρια μου, μελετάω την αρμονία του διαγράμματός του.

Χαίρουμαι τα ισοζυγίσματα τούτα των εξοχών και των εσοχών. Τα ισορροπήματα του φωτός και της σκιάς.

Χαίρουμαι επάνω του την πλήρωση των οικουμενικών εκείνων νόμων που, όπως έλεγε ο Γκαίτε, θα μας έμεναν άγνωστοι αν δεν τους ξεσκεπάζε στον ποιητή και τον καλλιτέχνη η αίσθηση του ωραίου.

Αληθινά συλλογιούμαι, ω ασβεστόλιθε, πως από τον καιρό που η διάπυρη μάζα του πλανήτη αυτού που πατούμε ξεπετάχθηκε από το Άστρο του Ήλιου, στριφογυρίζοντας ωςάν δακτύλιος γύρω του, κι έπειτα, όταν άρχισε να συμπυκνώνεται στη σφαίρα μας, στοχάζομαι στοχάζομαι πως δεν ήταν τυχαία η θέση που πήρες μέσα στη μάζα του, μα πως η Αρμονία του Παντός, αυτή που καθόρισε την απόκλιση του άξονός του, αυτή σου έταξε τούτο τον τόπο για πατρίδα του πνευματικότετου σχήματός σου και κάτω από έναν αιθέρα κι ένα φως ισάξιά σου πνευματικά.(6)

Μα ο χορός των ατόμων σου, που τον κυβερνά ο Αριθμός, πλάττει τα μούριά σου κατά το Νόμο της Ατομικότητάς σου.

Δουλεύεις έτσι εις το διπτό τούτο Νόμο της παγκόσμιας και της ατομικής Αρμονίας. Μέσα στη φαντασία μου μεγαλώνεις.

Οι πλευρές σου γίνονται πλάγιες, ακρώρειες, κλιτείς, γκρεμνοί επιβλητικοί.

Τά χάσματά σου είναι σπηλιές, όπου από τις σχισμάδες του ρόδινου βράχου ρέει σιγηλόν ύδωρ.

Μέσα εις το Μέρος κρύβεις το Όλον. Και το Όλον είναι το Μέρος.

Συ συνθέτεις τα διαγράμματα του τοπίου. Είσαι το τοπίο το ίδιο. Ακόμα περισσότερο, είσαι ο Ναός που θα επιστέψει τις απορρώγες πέτρες της Ακροπόλεώς σου.

Γιατί τι άλλο κάνει ετούτος, ειμή να δουλεύει εις τον διπλό τούτο νόμο που υπακούεις;

Δεν είναι και αυτός, πρώτ' απ' όλα, εξήγηση «της παντός αρχιτεκτονικής»:[\(7\)](#)

Δεν είναι τα ισοζυγιάσματα των μαζών του όπως των βουνών, της χλωρίδας και των ζωντανών πλασμάτων;

Εις τη διάπλαση του σχήματός του συντρέχουν οι δυνάμεις όλες της φύσης γύρω του. Ο λεπτός αυτός αιθέρας, το οξύ φως· το χρώμα του ουρανού· το νέφος εκεί επάνω· η ακρώρεια αυτού του όρους, τα λιθάρια που είναι σπαρμένα γύρω από το στυλοβάτη του, τα χορτάρια που φυτρώνουν εις τις σχισμάδες του.

Ω γη, συ ανάγεις όλα εις τον εαυτό σου, ως εις μέτρο. Αληθινά συ είσαι το modulus που μπαίνει εις το κάθετί.

Συ εμόρφωσες το Άστρ και τα πολιτεύματα. Συ κατηύθυνες τους ήχους της γλώσσας. Συ καθόρισες τις τέχνες του λόγου και του σχήματος.

Είναι ίσως η πλήρωση των ίδιων νόμων μέσα στη φύση και την τέχνη, η ομορρυθμία τούτη, που μας κάνει να βλέπουμε να μεταμορφώνονται μπροστά μας οι μορφές της ζωής και της φύσης σε μορφές Τέχνης, κι αντίστροφα; Κι ακόμα, οι μορφές της μιας τέχνης σε μορφές της άλλης; Δεν είναι η ομορρυθμία που κυβερνάει στο βάθος τις, κατά το φαινόμενον, πλέον διάφορες πραγματώσεις, που έχει τη δύναμη ν' αποκαλύψει και να εξηγήσει η μια την άλλη;

Οδοιπορώντας επάνω στο έδαφος τούτο, βασίλειο του ασβεστολίθου και της αργίλου, είδα το πέτρωμα να μεταμορφώνεται σ' επιστύλιο και η κόκκινη άργιλος να βάφει τους τοίχους του φανταστικού σηκού.

Τα χαλίκια του Κλάδου μου φανήκαν ως κεφάλια ηρώων και τ' αγάλματα των αετωμάτων ως όρη. Η κόμη του Διός ως γκρεμοί, και το μυριόσχημο τούτο βουνό, που οδοιπορώντας γύρω του ανασύνθεσα την αρμονία των διαγραμμάτων του, ως ελληνικό άγαλμα...

Το έντυμα τούτο της χωριάτισσας έχει πτυχώσεις που, έτσι καθώς αιωρούνται γύρω από τους αστραγάλους της, διαγράφουν επάνω στο έδαφος τα σχήματα των ορέων· και το υφαντό του κόσμημα, εκεί κάτω, φαντάζει ως ζωοφόρος... Ως κιονοστοιχία ξετυλίγεται ο χορός· και εις το άκουσμα του τραγουδιού και του αυλού σείονται οι κορφές των βουνών, και τα νερά αρχίζουν να τρέχουν ...

Ο ρυθμός τούτης της περπατησιάς, των πτυχώσεων που πέφτουν ελεύθερα γύρω στο κορμί, το σχέδιο τούτου του κροτάφου ή της ωλένης, οι κυματισμοί της κόμης εξηγούν το τοπίο.

Ω πέτρωμα, συ εμόρφωσες τον αυστηρό κρόταφο του Αισχύλου. Ο στυλοβάτης βγάζει ήχους

μουσικούς.

Ο εχίνος αυτός θυμίζει αρχαίο κείμενο. Η αυστηρή κατασκευή της γλώσσας είναι όπως των αγαλμάτων...

Αλλ' ω αριθμέ παντοκράτορα, τι μυστικές σχέσεις ιδρύεις σήμερα ανάμεσα στη γεωμετρία της πλάσης και το κρυστάλλινο τούτον αιθέρα που αφήνει να έρθει ως εμάς η άδολη ουσία του Θείου φωτός;

Το φως των άλλων ημερών δεν είναι, όχι, όπως αυτής της αιθρίας του φθινοπώρου. Ένα ανεκδιήγητο μυστήριο φωτίζει σήμερα την πλάση.

Γιατί οι θύσανοι των νεφών σκίζονται έτσι εκεί ψηλά εις τον γλαυκόν αιθέρα; ενώ διάφανοι, απαλοί, πέπλοι σκεπάζουν τις κορφές των ορέων; Τι διηγούνται οι μυριάδες αυτές λόγχες της χλόης που σχίζουν το υγρό σκοτεινό χώμα και είναι ως φωνές που έρχονται από τα περασμένα ή ως ψυχές που ανεβαίνουν από το βασίλειο του Άδη;

Και τα τραχιά τούτα λιθάρια, άλλα ολόασπρα, άλλα γλαυκά ή ρόδινα, και τα κομμάτια των αγγείων που είναι κατεσπαρμένη η χλόη: [\(8\)](#)

Μυστηριώδεις αντηχούν εις τον λεπτό, αραιωμένο αιθέρα οι φωνές των παιδιών που παίζουν και το λάλημα του αλέκτορος. Χαίνουν όπως στόματα αρχαίων τραγικών προσωπίδων τα ξερά πηγάδια και εντείνουν το συναίσθημα του Χώρου.

Διαστέλλεται η επιδερμίδα στη θέρμη των ακτίνων.

Συστέλλεται εις τον παγωμένον αέρα της Σκιάς. Γλυκιές προσπαίζουν οι αύρες με τα στελέχη της χλόης και των ασφοδέλων, που τους τρέφει ο πικρός πράσινος χυμός. [\(9\)](#)

Ένα κρυφό μυστήριο δένει την ώρα τούτη και το Φως της με τη χρυσή δора του αγριμιού, με τους έλικες των κεράτων και το μαλλί των προβάτων αυτών που περνούν, που έχει το χρώμα του κιτρινισμένου από την πολυκαιρία μαρμάρου ή είναι μαύρο όπως η σκιά του σκοτεινού βράχου.

Ποιο τάχα μυστήριο του Χρόνου ένωσε η ώρα τούτη του Χρόνου με το μυστήριο του Χώρου; Ποια ασυμφιλίωτα στοιχεία συνάρμοσε; Παντού όπου κοιτάξεις θα δεις διπρόσωπες ερμές αντιθέσεων... Εμπρός σε τόσο μυστήριο, η ψυχή δεν έχει ανάγκη από εξήγηση:

"Όταν η φύση εντείνει το μυστήριό της, η ψυχή πάσχει, και εις το βάθος τούτου του πάθους είναι η κατανόηση"...

Είναι σε μια τέτοια ώρα που το μυστήριό σου μου ξεσκεπάζεται, ω δωρική κίονα. Τώρα εννοώ. Όταν εντύνεσαι με την "ένταση", δεν είναι μόνο για να πληρώσεις τους στατικούς νόμους, προεκτείνοντας την ευαισθησία της φύσης εις το σχήμα της τέχνης. [\(10\)](#) Οι κοιλότητες των ραβδώσεών σου δεν έχουν μόνον λόγο να ισομοιράσουν το φως, εισάγοντας φως μέσα σε σκιά και σκιά στο φως, ώστε ο τόπος σου να ενωθεί με τον τόπο του ουρανού απάνωθές σου και του βράχου τούτου επάνω εις τον οποίο υψώνεσαι ...

Μα δε μου φαντάζεις μόνο ωσάν ένα έμψυχο ον που, διψώντας από ένωση, στρέφεται γύρω στον άξονά σου, και οι ραβδώσεις σου είναι ως όμματα που εις τα κοίλα των θέλουν να συγκρατήσουν, στην περιστροφή τούτη, αυτό που πέρασε και ανυπομονούν ν' ατενίσουν αυτό που πέρασε και ανυπομονούν ν' ατενίσουν αυτό που έρχεται...

Πολύ περισσότερο η ώρα τούτη μου δείχνει πως αν πραγματώνεις την ένωση τούτη, είναι για να προεκτείνεις και να συνοψίσεις μέσα σου, σ' ένα σχήμα τέχνης ομόλογο της φύσης, την κορύφωση τούτη του τραγικού της μυστηρίου.

Ναι, ανεξιχνίαστη σχέση ενώνει τις πέτρες τούτες και το πικρό χορτάρι, την πράσινη τούτη σκιά, τις φωνές που σκίζουν τον αγέρα, τις πνοές του Νότου και τους σχισμένους θύσανους των νεφών, όλο το τραγικό τούτο κι ωσάν από ασυμβίβαστες αντιθέσεις συντεθειμένο Μυστήριο, με την εξίσωση των ραβδώσεών σου...

Δεν είναι και σένα το σχήμα σου συντεθειμένο από αρμονίες ασυμφιλίωτων αντιθέσεων;

Η κρυάδα του μαρμάρου και η αυστηρότητα της διατομής και των παραλλήλων σου δεν συνεμείχθησαν μέσα σου με τη θέρμη του ήλιου και την άφραστη ευαισθησία του πνεύματος;

Σε μια τέτοια ώρα θα σε συνέλαβε ο Νους του τεχνίτη. Και το μυστήριό σου αναζεί εις τους αέναους γυρισμούς της. Φωτίζεται κάθε φορά που ο αριθμός ιδρύει μίαν ανεξιχνίαστη αρμονία ανάμεσα της ώρας και του σχήματός σου.

Σε ένιωσα έτσι, όταν μια πρώτη μέρα της Άνοιξης σ' αντίκρισα πίσω απ' τη χρυσή σκόνη που εσήκωναν οι τροχοί των αμαξιών και την εφώτιζαν οι πλάγιες ακτίνες του απογέματος...

Ή κάποιο θερινό δειλινό, όταν τα όρη εσκιάσθησαν προς τη δύση, και η γη όλη, ενώ προς ανατολάς απλώθηκαν εις τον ουρανό ρόδινα χρώματα...

Αλλά τη χειμερινή τούτην ώρα στοχάζομαι εσένα, ω δωρικό κυμάτιο, που αιωρείς την αυστηρή μουσική του σχήματός σου εκεί ψηλά εις την Ακρόπολη, επάνω από τους ακροτόμους βράχους της και το αργιλώδες πεδίο το ελαιόφυτον.

Στοχάζομαι το χειμερινό φως που χτυπάει επάνω εις τις αρμονικές κυρτώσεις σου, τη νεοσσιά εκείνη της κρύας σκιάς που είναι η σκοτία σου...

Είναι τρομερή η αυστηρότητα, [\(11\)](#) η οξύτητα και η ευαισθησία της κατατομής σου της συντεθειμένης από την αρμονία του μαθηματικού σχήματος...

Βλέπω οραματίζομαι αυτούς που σε έπλασαν...

Βλέπω τα μάτια να πέφτουν επάνω εις την ευμέλεια του σώματος... Έχουν γαλήνια αλλ' αυστηρά τα μέτωπα, αυλακωμένα από "κενά" φρονήματα... Αυστηρά είναι τα μάτια και οι κρόταφοι και τα γένια... Αλλά ποιος δύναται τώρα να καλέσει εις τη θύμηση όλα τα πνεύματα των ωρών του Ενιαυτού και της Ημέρας;

Τα πνεύματα της Πρωίας και του Απογεύματος, της Μεσημβρίας και των Δειλινών;

Τις μέρες του Θέρους και της Ανοίξεως, τις αιθρίες του Φθινοπώρου και του Χειμώνα;

Τις μέρες που πνέει ο Βορράς ή ο Νότος, ο Απηλιώτης ή οι Ετήσιαι;

Για να ιδούμε τα πάθη και τις μεταμορφώσεις του Σχήματος και του Χώρου μέσα εις το πνεύμα του Χρόνου;

Αλλά τι βλέπτει αν το συναισθηματικό τούτο ημερολόγιο είναι ελλιπές;

Δεν θα έφτανε αν, από τη θεώρηση τούτου, γινόταν φανερή η Αρχή που μου φαίνεται πως η

Φύση θέλει να μας διδάξει:

"Τίποτα δεν υπάρχει μόνο του αλλά τα πάντα είναι μέρος μιας καθολικής Αρμονίας. Όλα διαπερνούν το ένα τ' άλλο και πάσχουν και μεταβάλλονται το ένα από τ' άλλο. Και δεν μπορείς να συλλάβεις το ένα παρά μέσον των άλλων..."

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. - Ο Rodin, αναλύοντας την ανθρώπινη περπατησιά, καταλήγει με θαυμασμό: «Ο άνθρωπος είναι ένας ναός που βαδίζει» (Les Cathédrales de France).

2. - Η γεωμετρία ενός τόπου είναι παράγωγο της σύστασής του. Ενώ μ' αυτό τον όρο τη φύση της ύλης απ' όπου είναι πλασμένος, καθώς και τη φύση των λογής δυνάμεων που επέδρασαν και επιδρούν ακόμα απάνω του. Η φύση της ύλης ανάγεται στη χημεία, που την κυβερνά, όπως όλα, ο Αριθμός. Αλλά το έργο των εξωτερικών δυνάμεων (της φωτιάς, του νερού, των σεισμών...), παρότι κι αν στα μάτια του ανθρώπου φαίνεται ως ανκυβέρνητο τυφλό και τυχαίο, είναι στο βάθος τόσο αυστηρά υπολογισμένο απ' τη Φύση όσο και η αύξηση του λεπτότερου πλάσματος μέσα στο Σύμπαν.

3. - Ακίνητη σχετικά, γιατί και τούτη πάσχει, επηρεάζεται, κινείται αντανάκλαστικά, εξαιτίας της κινήσεως του φωτός και του αιθέρος γύρω της.

4. - Το κλίμα, η κινούμενη μ' άλλους λόγους γεωμετρία της ατμόσφαιρας ενός τόπου, είναι παράγωγο της σχετικής του θέσης απάνω στον πλανήτη. Η θέση του αυτή καθορίζει τη σχετική του τόπου θέση ως προς τον ήλιο, που είναι μεταβλητή κατά τις εποχές. Το κλίμα πάσχει και επηρεάζεται κι απ' αυτή τούτη τη γεωμετρία του τόπου. Το φως διαφορίζεται, ως ένταση κι ως ποιότητα, από τη σχετική του τόπου θέση ως προς τον Ήλιο, από την απόκλιση των ακτίνων και την ποιότητα της ατμόσφαιρας. Η συναισθηματική φύση ανάγει συχνά την ποιότητα της ατμόσφαιρας εις αυτό τούτο το Φως.

5. - Για τη συναισθηματική μας φύση, η σύλληψη της "ύλης" δεν είναι ανεξάρτητη από τη θερμοκρασία και την κράση της ατμόσφαιρας, από την ένταση και την ποιότητα του φωτός. Έτσι, για να μιλήσω μόνο για "φυσικά" παραδείγματα. Ο χώρος είναι για το συναίσθημα μικρότερος στη ζέση και μεγαλύτερος στο κρύο. Το βάρος της ύλης είναι μεγαλύτερο στη ζέση. Το σχήμα, οξύτερο στο κρύο.

6. - Η βαθυτάτη απορία που γεννιέται στον άνθρωπο από το θέαμα της απόλυτης ομορρυθμίας ανάμεσα φωτός και αιθέρος ενός τόπου και της γεωμετρίας του εδάφους του, τον στενεύει να παραδεχτεί την ύπαρξη μιας αρμονικής ενότητας ανάμεσα των τριών τούτων στοιχείων. Πώς αλλιώς να εξηγήσει το πνεύμα μας την ασύγκριτη τούτη αρμονία ανάμεσα στο καθαρό, πνευματικό και πλαστικότατο σχήμα των αττικών βουνών και του αβρού, λεπτού αιθέρος και του λαμπρού φωτός; Πραγματικά δε θενά 'ταν αυθαίρετη εικασία, μα σύμφωνη προς την συνείδηση της κοσμικής αρμονίας που έχουμε μέσα μας, η παραδοχή πως η αρμονία

τούτη δεν είναι ένα συμπτωματικό γεγονός μα ένα "αυστηρό επακόλουθο της ενδόμυχης αρμονίας της δημιουργικής Αρχής". Θα μπορούσαμε να δεχτούμε αξιωματικά πως: "η Γεωμετρία του εδάφους ενός τόπου, του αιθέρος και του φωτός είναι στοιχεία ομόρρυθμα".

7. - Σύμφωνα με τα λόγια του Ηρακλείτου, που έλεγε: "Του λόγου δ' εόντος ξυνού ζώουσιν οι πολλοί ως ιδίαν έχοντες φρόνησιν. --Η δ' έστιν ουκ άλλο τι αλλ' εξήγησις του τρόπου της του παντός διοικήσεως. --Διό καθ' ό,τι αν αυτού της μνήμης κοινωνήσωμεν, αληθεύομεν, α δε αν ιδιάσωμεν, ψευδόμεθα.

8. - Ανεξήγητη σχέση αντιθέσεων και συγγενειών δένει το χλωρό τούτο πράσινο και το ερυθρό χρώμα με τα δύο χρώματα των αρχαίων αγγείων, το ερυθρό και το μαύρο.

9. - Τις ώρες τούτες το σχήμα και η κίνηση παίρνουν μια παράξενη στατικότητα. Η κατακόρυφη, η οριζόντια, η πλάγια, το σημείο, παίρνουν, νομίζεις, μίαν υπόσταση «εις το τετράγωνο».

10. - Η ευαισθησία της φύσης εισέρχεται εις το έργο της τέχνης μέσον της ευαισθησίας του πνεύματος... Η κατά το φαινόμενο ευθύγραμμη γεωμετρία της αρχιτεκτονικής είναι πραγματικά καμπυλόγραμμη. Ο θεωρητικός προσδιορισμός των εντάσεων και των εξισώσεων αυτών των καμπυλών και η υλική τους πραγμάτωση είναι αντικείμενο μιας λεπτότατης καλλιτεχνικής ευαισθησίας.

11. - Η αυστηρότητα του ελληνικού είναι μιας άλλης φύσης από τη θεοκρατική αυστηρότητα του αιγυπτιακού, λ.χ. Τούτη είναι ωςάν μια υποταγή προς ιδιότητες θείες. Στο ελληνικό έρχεται ωςάν καρπός ενός πνεύματος αυστηρού αλλ' ανθρώπινου και ελεύθερου.

Πηγή: http://www.eikastikon.gr/arxitektoniki/pikionis/txt_self_topografia.html